

УДК 634.835.

О.С. ЛЮБКА, кандидат сільськогосподарських наук, Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

Л.В.ФОДОР, науковий співробітник, Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція НААН

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ВИНОГРАДАРСТВА БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ¹³

Розглядається стан виноградників у Берегівському районі, розміщення сортів винограду, стан вирощування саджанців, питання технології вирощування винограду, проблеми фінансування закладки молодих виноградників і інші питання розвитку галузі.

Приводяться відповідні рекомендації для розвитку виноградарства.

Виноградарство, сорти, площа насаджень мікрозони, розсадництво, оренда, якість, продукції, фінансування.

Постановка проблеми. Виноградарство Закарпаття є однією з основних галузей народного господарства області. Це межа північного кордону промислового виноградарства України. Сприятливі природньо-кліматичні умови низинної та передгірної зон області /сума активних температур становить – 2900-3200 °С, тривалість без морозного періоду 175-185 днів, сума річних опадів 600-780 мм на рік/ дають змогу вирощувати виноград з різними строками досягання. А ґрунтово-кліматичні особливості окремих виноградарських мікрозон дають змогу вирощувати та виготовляти вино продукцію контрольованих найменувань за місцем походження / “Середнянське”, “Берегівське”, Іршавське”, “Троянда Закарпаття” та інші./

Мета і завдання. Метою наших досліджень було вивчення одного з п’яти виноградарських районів Закарпатської області, який найбільш підходить для вирощування винограду та рекомендований підбір сортів для цієї зони.

Результати дослідження. Основні площі виноградних насаджень розміщені в п’яти районах: Берегівському, Виноградівському, Іршавському, Мукачівському та Ужгородському і займають площу близько 6,0 тисяч гектарів /по всім категоріям господарств/. Серед даних

районів найбільш оптимальними по ґрунтово-кліматичним умовам для вирощування винограду вважаються: Берегівський, Виноградівський та Мукачівський райони, а також деякі мікрозони Ужгородського.

В порівнянні з попередніми переписами / 1984 та 1998 роки/ площа виноградних насаджень в господарствах суспільного сектору зменшилась на 5,0-6,2 тисячі гектарів, а це близько 52 відсотки площ. По Берегівському району ці показники складають відповідно 0,6-0,75 тисячі га або 28,5%-36,0%. Загальна площа виноградних насаджень району по всім категоріям господарств становить 1300 га. (с/г підприємства – 485 га; індивідуальний сектор – 815 га).

На даний час щільність посадки виноградних насаджень Берегівського району складає 1800-1900 кущів на гектар. З врахуванням схеми традиційної посадки /2400-2500/ - середній випад становить 600-700 кущів на 1 гектар. Внаслідок цього залишаються невикористаними 27 відсотків площі. В деяких господарствах суспільного сектору ця зрідженість становить 40-50%, а це автоматично веде до нерентабельності галузі і перезакладки площ під виноградними насадженнями у даних господарствах.

Особливу тривогу викликає вік насаджень. В середньому по району вона становить: насадження віком до 15 років складають 15-відсотків від загального об'єму площ під виноградниками району, віком до 20 років – 25%, до 30 років – 30-32%, більше 30 років – 25-27%. Отже, на даний час площа виноградників з понаднормативним строком використання складає 25 і більше відсотків. З метою порівняння слід навести приклади: у розвинутих країнах виноградарства /Іспанія, Італія, Франція і т.д. /вік використання промислових виноградників складає 60-70 років. В умовах області /та в цілому по Україні/ цей показник становить 25-30 років.

На даний час у сортовому асортименті виноградних насаджень району переважають ізабельні сорти та інші гібриди низької якості. Питома вага їх становить близько 60% / по області – 80%/. Столові сорти винограду складають менше 13 відсотків. До мінімуму /18-25%/ зведені площі під високоцінними технічними сортами винограду, такими як: Трамінер рожевий /майже повністю відсутній/, Каберне-Совіньон, Фурмінт, Мускат Оттонель, Португізер та інші.

По області взагалі, і зокрема в Берегівському районі, як вже було відмічено, значну площу насаджень займає сорт Ізабелла. Однак, цей сорт взагалі не зареєстрований в Державному реєстрі сортів рослин України, що може означати одне - господарствам суспільного сектору треба найближчим часом провести поступову заміну його іншими сортами або гібридами, які значаться в Державному реєстрі.

На сьогодні сортовий склад виноградних насаджень району в розрізі столових сортів нараховує 8-10 сортів з площами посадки від 0,1 до 2,0-3,0 га. Але при цьому практично відсутні столові сорти раннього строку досягання (виняток - Перлина Сабо (Жемчуг Сабо)).

Основні площі під технічними сортами винограду у суспільному секторі представлені 15-18 винними сортами. Найбільш поширені: Мюллер Тургау, Фетяска (біла, чорна), Рислінг італійський, рейнський, Каберне-Совіньйон, Серемський зелений та інші. За попередні 10-15 років ці площі скоротились у 4-6 разів.

Досить незначну кількість (як по площі, так і по сортам) займають столово-технічні сорти. Їх відсоток складає 2-3% від загальної площі виноградних насаджень.

Складна ситуація виникла і у виноградному розсадництві. Якщо в 1980-1985 роках середньорічне вирощування посадкового матеріалу складало більше 2-х мільйонів саджанців на рік, то на даний час цей показник становить близько 150-200 тисяч штук (по області). Практично прививочний комплекс задіяний тільки в одному господарстві: р/з "Виноградівський".

Враховуючи вище наведене, можна зробити висновок, що незважаючи на деякі позитивні зміни (введення 1% збору від реалізації виногорітчаних виробів на розвиток насаджень) стан галузі виноградарства району в цілому вважається незадовільним.

Висновки. У зв'язку з цим нами виносяться деякі пропозиції щодо перспективи розвитку виноградарства району на найближчі роки:

1. Враховуючи багаторічний досвід виноградарства району - оптимальна площа насаджень повинна коливатись в межах 2,0-2,5 тисяч гектарів.

2. Звернути увагу на вирощування цінних європейських столових та технічних сортів. Згідно досліджень проведених в Закарпадській ДСГДС перспективними для вирощування в умовах району проявили себе такі сорти як Ланка (столовий сорт середнього періоду досягання, вага грона 300-400 грамів, смак гармонічний, ягоди білого кольору, овальні, транспортабельний), Антей /столово-технічний сорт середньопізннього строку досягання, вага грона до 250 грамів, ягоди синього кольору, сорт стійкий до основних шкідників та хвороб винограду, придатний для виготовлення столових та десертних вин), Первінець Магарача стійкий (технічний сорт середнього періоду досягання, вага грона 150-200 грамів, ягоди зеленувато-рожевого кольору, сорт стійкий до основних хвороб винограду, придатний для приготування столових і десертних вин), Виносливий (технічний сорт раннього періоду досягання, вага грона 150-180 грамів, ягоди темносинього кольору, сорт стійкий до основних хвороб винограду, придатний для виготовлення столових і десертних вин).

Дані сорти є невибагливими до кліматичних умов стійкі до основних шкідників і хвороб винограду та занесені в Державний реєстр сортів рослин України. Оскільки вищезгадані сорти потребують мінімального хімічного захисту, то деякі з них можуть повністю замінити сорт Ізабелла

3. Розміщення сортів по визначених мікронам. В Березівському районі згідно ґрунтово-кліматичних умов існує три основні мікронами вирощування винограду: Косонська, Березівська та Мужіївська (Бакта, Мужієво, Вари). Згідно цих зон (склад ґрунтів, кліматичні умови, експозиція) існує і певний асортимент винограду, який при вирощуванні в даних місцях дає продукцію при переробці якої отримуються іншим терміном "контрольовані вина за місцем походження (на зразок "токайських вин"). Тому при закладці або реконструкції виноградників у вищезгаданих мікронами необхідно керуватись відповідними сортами та технологіями по їх догляду.

4. Розсадництво. Процес вирощування щеплених саджанців є досить трудомістким процесом. Відповідною є вартість такого посадкового матеріалу: 15,0-20,0 гривень за саджанець. Вартість кореневласних саджанців становить 8,0-10,0 гривень/штуку. Для району було б доцільним відновити прививочний цех в одному з господарств .

5. Оренда виноградників. Однією із умов дотримання технології вирощування винограду є своєчасний догляд за насадженнями. У зв'язку із складною економічною ситуацією, що склалась в ряді господарств виноградарського напрямку, більшість з них не дотримуються необхідних агрозаходів по догляду занасадженнями (хімічний захист, технологія обробітку, відсутність трудових ресурсів, недостатнє фінансове забезпечення).

У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільним є видача відповідної кількості виноградних насаджень у тимчасове користування певним фізичним або юридичним особам на правах оренди. При цьому, зі сторони орендодавця, проводиться контроль за якістю виконання робіт орендаром, а в кінці року здійснюється загальний розрахунок (фінансовий або товарний).

6. Якість продукції. В районі на сьогоднішній день працюють декілька приватних (спільних) підприємств по виробництву винопродукції. Сировина, яку вони використовують при переробці не завжди відповідає тій якості, яка зумовлена необхідними нормативами. У зв'язку з цим пропонуємо створення незалежних науково- консультативних груп по контролю за якістю продукції. Крім цього, доцільним, є на базі кожного з цих підприємств взяття в оренду площ під закладку молодих насаджень в межах району, або спільне вирощування винограду з деякими із господарств державного профілю. При цьому ринок продукції збережеться в районі і відбудеться поступове оновлення виноградних насаджень та відповідний догляд за ними.

7. Фінансування. Проводити фінансування закладки молодих виноградників необхідно від фактичних результатів та степені виконаних робіт. При цьому доцільним є при посадці нових насаджень надавати господарствам грошовий аванс в розмірі 25% від вартості закладки 1 га виноградників. Об'єднанням, які володіють правом фінансування

господарств необхідно проводити розподіл коштів пропорційно по районам. При цьому необхідно враховувати і компенсації (страхові поліси), які слід надавати після стихійних явищ. На даний час, кошти, які надходять до господарств централізованим шляхом не перевищують 25-30% від загальних витрат на створення 1 га винограднику.

Бібліографічний список

1. Любка А.С. Сортоизучение сортов винограда селекции института «Магарач» в условиях Закарпатской области Украины / Обеспечение устойчивого производства виноградовинодельческой отрасли на основе современных достижений науки. Материалы международной дистанционной научно-практической конференции, посвященной 125-летию профессора А.С. Мержаниана. – Анапа, ГНУ Анапская ЗОСВиВ, 2010. – С. 144-149.

2. Научный отчет лаборатории виноделия Закарпатского института АПП за 1989-1990 гг. – В. Бакта, 1990. – 66 с.

3. Попович О.І. Збереження генофонду сортів винограду Закарпатської області / О.І. Попович, О.С. Любка, Т.М. Боднарчук. – Материалы международной научно-практической конференции посвященной 150-летию со дня рождения В.Е. Таирова. – Одесса, 2009. – С. 53-54 [17].

Одержано редколлегією 05.05.2016 р.

А.С.ЛЮБКА, Л.Ф. ФОДОР

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ ВИНОГРАДСТВА В БЕРЕГОВСКОМ РАЙОНЕ

Рассматривается состояние виноградников в Береговском районе, размещение сортов винограда, состояние выращивания саженцев, вопросы технологии выращивания винограда, проблемы финансирования закладки молодых виноградников и другие вопросы развития отрасли.

Приводятся соответствующие рекомендации для развития виноградарства

O. LYUBKA, L. FODOR

THE STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPING THE BRANCH OF VINE GROWING IN BEREGOVO DISTRICT

It is considering the state of vine growing in Beregovo district, distribution of varieties, the state of seeding growing, problems of growing technologies of wine, the problems of finansation and economics of branch.

It is given the correspondent recommendation for wine growing development